

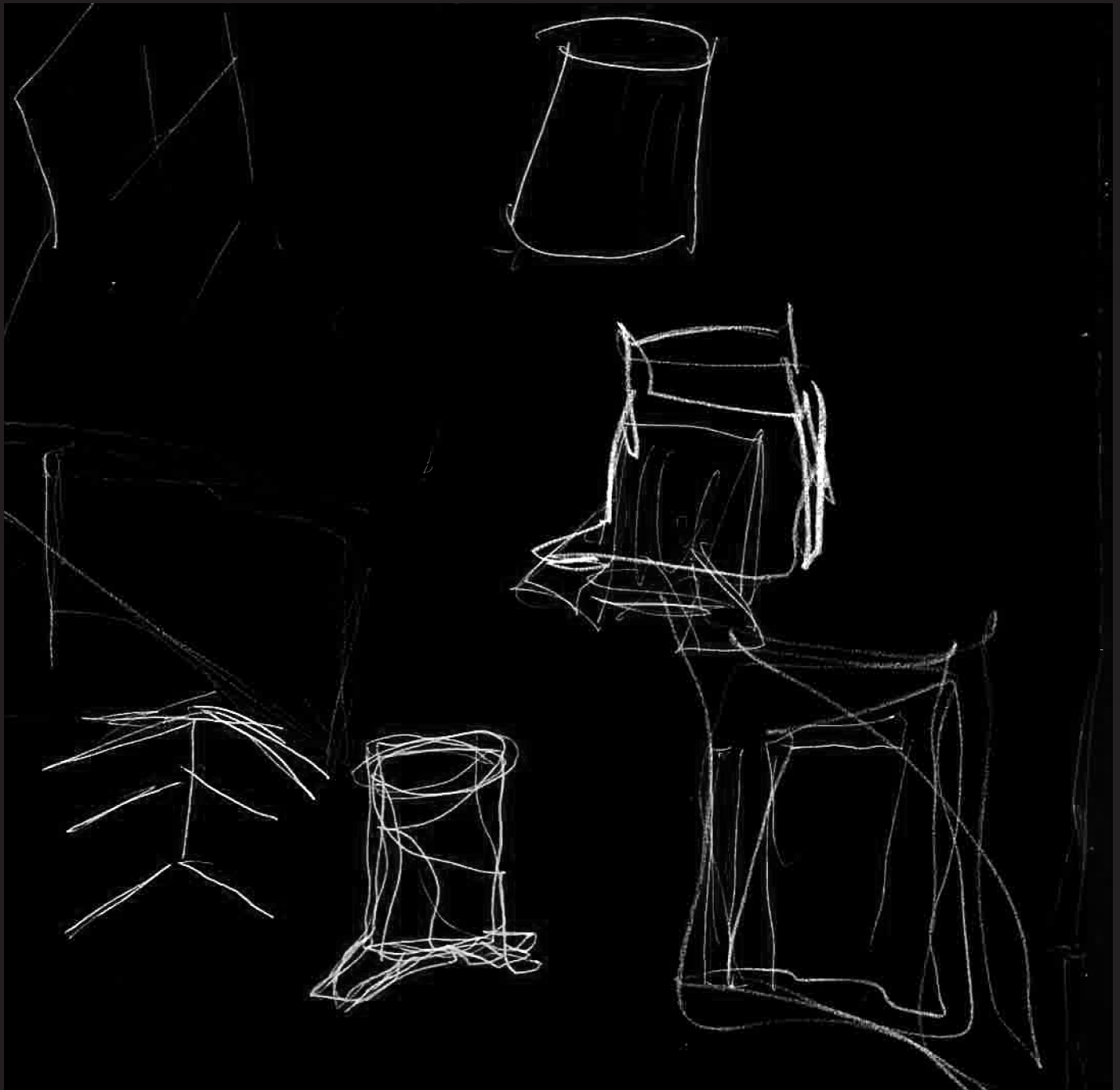
Kuka peittää haavan lehdet

Kuvataiteen maisterin opinnäyte

Jaakko Lahti

Taideyliopiston Kuvataideakatemia

08.01.2019

**KUVATAIDE-
AKATEMIA**

X TAIDEYLIOPISTO

Johdanto

Veistokseni *Kuka peittää haavan lehdet* (2018) oli esillä Kuvan Keväässä 5.5.–3.6.2018. Näyttelypaikkana toimi Kuvataideakatemia oma galleria Exhibition Laboratory. Teokseni koostui kolmesta osasta: kahdesta toisistaan erillään olleesta aaltoilevasta kuparilevyseinämästä, joita olin syövyttänyt kemiallisesti, ja niiden etualalla olleesta keramiikkaveistoksesta. Teos oli pikemminkin veistosrykelmä tai assemblaasi kuin tilaan varta vasten toteutettu installaatio.

Opinnäytteeni kirjallisessa osassa käsittelen teokseni lähtökohtia ja suhdettani kuvanveistoon sekä kuvaan teoksen tekoprosessia. Pyrin avaamaan myös taiteellisen osion aihepiiriä ja peilaamaan omia tuntemuksiani käsittelemistäni aiheista.

Asiasanat: puut, metsät, kuvanveisto, monumentaalisuus, prosessitaide

Teostiedot

Materiaalit: kupari, maalattu metalli, rakusavi

Teokseni koostuu kolmesta osasta, joista kaksi seinämää ovat kooltaan 200 x 200 x 53 cm ja keraaminen kappale 52 x 40 x 51 cm. Näyttelytilassa teos oli asetettu lattialle.

Ohjaaja: Radoslaw Gryta

Kirjallisen osan ohjaaja: Elina Saloranta

Tarkastajat: Jaana Kokko ja Juha-Heikki Tihinen

Lähtökohta

Joulukuun 3. päivänä 2017 kirjoitin: ”En haluaisi viitata teoksellani mihinkään olemassa olevaan paikkaan vaan mieluummin simuloida jotakin tilannetta. Teoksessani voisi olla joitain esittäviä piirteitä. Olen miettinyt puita ja metsiä aiheeksi. Jonkinlaista tilaa, jota ei varsinaisesti ole olemassa. Tekniikaltaan se edustaisi ennemminkin rakentamista kuin muovailua. Aihe voisi liittyä vaikka kelopuihin tai haposateista johtuvaan harsuntumiseen. En vielä tiedä miksi.”

Muutamaa viikkoa myöhemmin kävelin pitkin rantaviivaa Lappeenrannan Myllysaarella. Tunsin oloni heikoksi. Joului ei ollut sujunut kovin hyvin. Mietin, mitä ihmettä keksisin tehdä Kuvan Kevään näyttelyyn. Vastahan minulla oli ollut marraskuussa näyttely. Olin aika hukassa, ja päässä pyörivät ajatukset olivat kovin irrallisia. Rannassa huomasin kuvanneeni haapoja ja muitakin puita sekä maastossa olevaa kasvillisuutta puhelimellani. En oikeastaan tiedä edes miksi. Jokin niissä voimaannutti minua. Ilma oli viileä, eikä minulla ollut hanskoja. Puita katsellessa pystyi tuntemaan lämpöä. Kenties lumevaikutus johtui siitä, että yhdistän puut niin vahvasti niiden polttamiseen. Puiden harmaat ja tummenevat rungot töröttivät lumisesta maisemasta. Siitä kai vaikutus johtui, sillä tosiasiaa ne olivat jään peitossa, omassa hiljaisessa todellisuudessaan.

Illaksi oli lähdeävä takaisin Helsinkiin. Tuli heti ikävä rantaa. Palelin. Matkasta tulisi varmaan tosi tylsä. Välimatka Lappeenrannan ja Helsingin välillä tuntuu joskus pidemmältä kuin se onkaan. Panikoin. On tutkittu, että metsässä liikkuminen laskee verenpainetta ja lisää elinvoimaisuuden tunnetta. Silti halusin vain ”teleportata” itseni kotiin. Jaksoin osittain puita mietiskelemällä kävellä äidilleni hakemaan tavaroitani. En kuitenkaan miettinyt puiden maisemallisuutta. Huomioni kiinnittyi pikemminkin yksityiskohtiin ja väreihin, kellertäviin jäkäliin, jotka erottuivat rungoista. Pintastruktuuriin. Helsingissä jatkoin puiden valokuvaamista.

Olin jo marraskuussa alkanut työstämään kuparia, jonka pinnassa huomasin yhtäläisyyksiä puiden kuviointiin silloin, kun kuparilevyä lämmitti polttimella. Alkusysäys teokselle oli siis varsin omakohtainen. Aihe ilmestyi eteeni kuin tyhjästä. Puilla on kuitenkin paikkansa maailmassa, ja ne ovat kautta aikojen esiintyneet erilaisissa mytologioissa. Puut ovat valtavia rihmastoja. Ne pitävät yllä elämää.

Yhä useammat meistä kärsivät jonkin sortin ympäristöahdistuksesta. Ympäristöahdistus johtuu ekologisista kriiseistä, kuten ilmastonmuutoksesta.¹ Puhutaan jopa kuudennesta sukupuutosta pallollamme.² Eivätkö juuri hieman ahdistavat ja tabuihin liittyvät aiheet kuulu taiteen käsiteltäviksi?

Theodor Adornon mukaan taiteen tulisi ottaa asiakseen se, minkä yhteiskunta torjuu.³ Ympäristöahdistuksessa yhtenä vahvana piirteenä on puhumattomuus. Se, että asioita ei voida tai edes haluta ottaa keskusteltavaksi. Omassa teoksessani halusin tosin edetä materiaalin ehdoilla. Tiedän jo etukäteen, ettei kaikki ole mahdollista. Olen kuitenkin materiaalilähtöinen tekijä. Puut vertautuvat elämään, kuten muutkin kasvit. Puuaiheen esittäminen tuntuu aikaan soveltuvalta, jos ajatellaan mahdollisia tai jo tapahtuneita ympäristöongelmia.

1 Kylätasku 2017. <https://www.kirkkojakaupunki.fi/-/pelkoa-on-vaikea-sietaa-ja-siksi-ekokatastrofista-vaietaan-toteaa-ekoteologi-panu-pihkala>.

2 Kolbert 2014, 13.

3 Reiners 2001, 147.

Minä kuvanveistäjänä

Koen käsin tekemisen tärkeäksi osaksi työtäni. Materiaalien fyysisyys kiinnostaa minua. Olenhan itsekin fyysinen entiteetti. Tekemisen kautta koen saavani tietoa materiaaleista. Miltä jokin tuntuu, miltä se näyttää, onko se lämmin, kylmä jne.

Tekeminen on minulle prosessi. Nykyisen tietotulvan keskellä ja uusien medioiden aikakaudella ajattelen, että työskennellessäni käsin pystyn keskittämään ajatukseni täysin tähän hetkeen. Tyyliin: ”Sahatessa puuta ei kannata tehdä muuta...” Konkreettinen tekeminen alkaa ohjata ajatuksia ja siten työskentelyn kulkua. Työ vaatii tietysti toteutuksen lisäksi idean, joka yleensä tulee silloin, kun käsittelen eri materiaaleja. Materiaalit ruokkivat mielikuvitusta. Huomaan tarvitsevani myös tilaa ja aikaa. Ajatuksia tulee ja menee. Visioita muodostuu. On jännittävää huomata, että alan näkemään asioita koko ruumiillani. Juhani Pallasmaa muistuttaa: ”On kuitenkin ilmeistä, että kuvittelun kyky ei sijaitse ainoastaan aivoissa, koska koko kehollisella olemuksellamme on fantasiansa, halunsa ja unelmansa.”⁴

Aloitin kuvataiteen opintoni Imatralla 2010. Teimme yhdellä kurssilla mallimuovailua, ja lopuksi virolainen kuvanveistäjä Jaan Luik totesi, että ymmärrän muotoja. Onnistumisen tunteet olivat läsnä. Se oli eräänlainen vahvistus sille, että valitsisin kuvanveiston pääaineekseni. Ainakaan en jäänyt asiaa sen kummemmin pohtimaan. Toisena vaihtoehtona mietin maalausta, mutta minulla ei tuntunut riittävän siihen kykyjä. En myöskään halunnut maalariksi, sillä äitini on taidemaalari. Pidän muovailusta kovasti. Imatralla piirsin todella paljon. Anatominen piirtäminen kuului pakollisena kaikille.

Lapsena tein savitöitä kuvataidekoulussa. Olen jatkanut figuurien muovailua ikään kuin terapia- tai harrastusmielessä. Joitakin varsinaisia teoksiakin on toteutunut. Imatralla opin lisäksi mielestäni hyvin perustaitoja, kuten puutyökoneiden ja kivityökälujen käyttöä sekä hitsaamista. Koulussa sai työskennellä melko vapaasti, mikä oli hyvä asia.

Sisällölliset seikat eivät kuitenkaan olleet opetuksen ytimessä. Huomasin asian viimeistään silloin, kun tein päättötyötäni ja ohjaajani Markus Kähre alkoi kysellä tekemisistäni. Hän ei juurikaan vakuuttunut teosideastani ja sanoi, että ”pystyisit kyllä parempaan”. Olen sen jälkeen alkanut tarkemmin miettiä toteutusta suhteessa varsinaiseen ideaan. Tuolloinen opettajani Radoslaw Gryta painotti praktiikkaa eli käytäntöä. Pidimme Imatralla kuitenkin lukupiirejä, joissa aihe oli vapaa, ja luentoja eri aikakausien kuvanveistäjistä. Historian ja tradition tuntemus on mielestäni tärkeää.

Valmistuttuani Imatralta päätin jatkaa taideopintojani. Halusin kehittyä. Ennen Kuvataideakatemiaan hakemista käsittelin vuoden ajan muun muassa kodin tematiikkaa ja yksinäisyyttä. Käytin materiaalina puuta ja tein pienoisveistoksia keramiikasta. Nykyään näen itseni enemmälti rakentajana kuin veistäjänä. Kuvataideakatemiassa olen kohdannut erilaisen keskustelukulttuurin kuin Imatralla. Teoriaa on mielestäni ollut kahden vuoden aikana paljon. Se on jossakin määrin jopa rajoittanut tekemistä, koska ei ole ollut aikaa työskentelylle. Erillismaisterin tutkinto on todella tiivis! Olen saanut opiskelulta kuitenkin paljon. Uusia näkökulmia taiteen tekemiseen. Saven muokkaaminen on vaihtunut teräksen hitsaamiseen. Kyniä tarvitsee jatkossakin teroittaa. Haen taiteelta jonkinlaista pysähdyttävää vaikutusta vastavoimana yhteiskunnan painostavalle tilalle, jotakin, jonka kautta löytää syvempi ja moninaisempi merkitys elämälle.

Monumentaalisuudesta

Muistan ottaneeni tietoisesti riskin, kun ensi kertaa mietin tulevan kupariteoksen kokoa. Luonnostellessani teosta kuvanveiston tiloissa osaston työmasteri tokaisi minulle: ”Nyt vaan sitten toteutat tuon saman isossa koossa”. Kyse ei ollut kovin muodollisesta tilanteesta, ja aluksi vain naurahdin ajatukselle. Asiaa tarkemmin pohtiessani totesin kuitenkin, että miksipä ei.

Halusin välittää teoksellani tilallista kokemusta. Sen ei välttämättä tarvinnut liittyä mihinkään tiettyyn pai-

⁴ Pallasmaa 2017, 12.

kkaan, mutta mielestäni metsät ovat ikään kuin tiloja ympäröidessään meitä. Postmodernina aikana ihmiset ovat paradoksaalisesti alkaneet kaivata merkittäviä paikkoja.⁵ Myönnän itsekkin oman kaipuuni lapsuuden lähimetsiköihin, ja vietän edelleen aikaani lähimetsien suojissa. Pohdiskelin ajatusta metsästä jonkinlaisena Äiti Maan kohtuna, mikä kuulostaa melko mytologiselta lähestymistavalta. Kohdun vastakohtana jäin pohtimaan hautaamista ja siihen usein liittyviä uskomuksia tuonpuoleisesta. Eri kulttuureissa onkin tehty valtavia rakennuksia vainajille, kuten muinaisen Egyptin pyramidit faaraoille ja buddhalaisuudessa isot kellonmuotoiset rakennukset Stupat Buddhan jäännöksille.

Yksi vaikuttavimpia puuaiheisia teoksia minulle on ollut japanilaisen Hasegawa Tohakun (1539–1610) varsin suurikokoinen tussimaalaus *Mäntyjä* (n.1595). Tussimaalauksen herkkyydessä on jotain sanoinkuvaamattoman kaunista, sillä puut leijailevat tyhjiydessä ikään kuin vapauttaen tilaa ajatuksille. Aiheena puut ovat jo kokonsa puolesta varsin monumentaalisia. Ne ovat kuitenkin eläviä organismeja, jotka kykenevät välittämään viestejä sekä toisilleen että muualle ympäristöön.⁶

Luonnosvaiheessa teokseni muoto oli pelkkä aaltomainen reliefi pienoiskoossa. Sitten rupesin ajattelemaan teoksen suhdetta galleriatilaan. Halusin, että kokonaisuudesta tulisi näyttävä, mutta se ei saisi jäädä teoksen ainoaksi merkitykseksi.

Selkeät muodot ovat varsin yleisiä monumenttien kohdalla. Sanalla ”monumentti” tarkoitetaan yleensä juuri suurikokoista teosta tai muistomerkkiä. Monumentaalisuudella en niinkään viittaa oman teokseni kokoon, vaan ajatukseen monumentaalisuudesta laajemmin, josta mainitsen tarkemmin loppuhuomatuksessa. Yhtenä monumentin tehtävänä on ollut propagoida erilaisia viestejä, ja esimerkiksi roomalaiset kehittivät tätä helpottaakseen selkeän kirjaimiston, jossa korostui arvokkuus ja auktoriteetti. He havaitsivat tämän erityisen tehokkaaksi ja käyttivät kirjoitusta riemukaarten teksteissä, jotka kuvasivat erilaisia triumfeja. Tästä esimerkkinä mainittakoon Roomassa sijaitseva Tituksen riemuportti, joka on vuodelta 81 eaa. ja jonka sisään tehdyissä reliefeissä on kuvattu taistelua kapinoivia juutalaisia vastaan.⁷ Itse koen kaupungeissa erilaiset aukiot ja teiden risteykset monumentaalisina tiloina, joissa rakennukset ovat alati läsnä ympäröimässä meitä ja meidän liikkeitämme.

Toteutin luonnoksia teoksestani aluksi tinaamalla pieniä kuparilevyjä yhteen ja harjoittelin kuparin hitsaamista. Kappaleita tinatessani ja siinä aika ajoin epäonnistuessani levyt katkeilivat, enkä saanut enää liitoksia onnistumaan. Tinaukset irtoilivat yhä uudelleen lämmittäessäni levyjä. Tämä selittää osittain teoksen fragmentaarisuutta, sitä, miksi aaltoilevat levyt olivat näyttelyssä irrallisina eivätkä yhtenäisenä seinämänä. Halusin myös rikkoa liian modernistista muotovaikutelmaa, ja mikä parasta, liitokset muistuttivat hieman puunrunkoja.

Rosalind Kraus mainitsee eräitä modernille kuvanveistolle tyypillisiä piirteitä tekstissään ”Kuvanveiston laajentunut kenttä” (1989): ”Modernismi abstrahoi monumentin pelkäksi merkiksi tai jalustaksi, tekee monumentista funktionaalisesti paikattoman ja pitkälti itseensä viittaavan.”⁸ Koetin miettiä teokselleni erilaisia viittaussuhteita ja muotokieltä, esimerkiksi sitä, kuinka teoksen muotokieli voisi hetkellisesti poiketa näyttelytilan rakenteista. Päädyin sittemmin ottamaan työhön mukaan muitakin elementtejä, kuten keraamisen teoksen, jonka tarkoitus oli rikkoa kahden seinämän suhdetta. Kirjoitan tästä enemmän luvussa **Keraaminen kanto**. Mietin myös kuparin peilaavan pinnan vaikutusta galleriatilaan.

Peilitalon toteuttaminen ei kuitenkaan tullut kysymykseen. Miten saisin teokseeni keveyden ja vaivattomuuden tunnun työstämällä metallia? Julio Gonzálezin (1876–1942) teoksesta *Huiksiaan kampaava nainen II* (1936) on sanottu, että teos on jatkuvassa muutoksen tilassa juuri sen osien sommittelun vuoksi.⁹ Johonkin vastaavaan olin pyrkimässä.

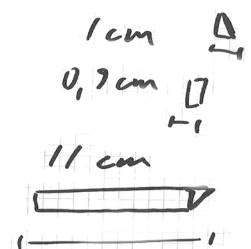
5 Crow 1996, 3 ja 11.

6 Tikkala 2016. <https://yle.fi/uutiset/3-9201661>.

7 Honour & Fleming 2001, 212–213.

8 Lintinen 1989, 196.

9 Honour & Fleming 2001, 817.

Tinauksen jälkeen harjoittelin hitsaamaan levyjä yhteen. Tämä kuitenkin vaikutti melkoisesti levyn pintaan muuttaen sen väriä kummaltakin puolelta. Tätä en halunnut lopulliseen työhön, sillä pintarakenteen muutoksen tulisi näkyä vain levyn etupuolella, joka kuvastaisi metsän eri sävyjä ja värejä sekä puiden pintarakennetta, kuten jäkälää tai ilmansaasteista johtuvaa puun pinnan vaurioitumista.

Saatuani teoksen varsinaiset kuparilevyt haltuuni päädyin rakentamaan niille rungot teräsputkesta. Ajattelin, että tällä tavoin teoksesta tulisi tilaa rajaava rakennelma, siis jotakin ihmisen rakentamaa ja teolliseen maailmaan viittaavaa. Koin tämän tärkeäksi siksi, että infrastruktuuri, joka on ihmisen luoma ja yhteiskunnan toimimisen edellytys, on yksi uhkatekijä metsäkadolle.¹⁰ Kuparia on myös miltei kaikkialla, missä on kaupunkeja, kuten johtimissa, vesiverkostoissa ja muissa rakenteissa. Kuparin käytön koen työssäni osittain ambivalenttina: materiaali toimii eräänlaisena elinehtona ihmisen luomissa järjestelmissä, joita samanaikaisesti pyrin kritisoimaan.

Keijo Lakkala kirjoittaa artikkelissaan ”Notkea Utopia” filosofi Zygmunt Baumanin kirjasta Postmodernin Lumo (1996). Hän toteaa Baumanin modernismikäsitteestä seuraavaa: ”Baumanin mukaan varhaiset klassiset utopiat ilmaisivat modernin ihmisen kaipuuta rakenteeseen ja järjestykseen. Tämän vuoksi ei ollut yllättävää, että monet varhaiset klassiset utopiat ottivat esikuvakseen arkkitehtuurin ja kaupunkisuunnittelun. Geometrinen tarkkuus ja tiukka hierarkia pystytettiin puolustamaan modernia ihmistä kaaosta vastaan.”¹¹ Bauman pitää satunnaisuutta inhimillisenä ilmiönä ja näen itsekkin sattuman osana työskentelyäni, josta kirjoitan luvussa **Sattuman vaikutuksesta teokseen**.

Kenties räikein esimerkki modernista monumentaalihankkeesta on Vladimir Tatlinin (1885–1953) suunnitelma Kolmannen internationaalien muistomerkiksi, josta oli tulla Kominternin päämaja Neuvosto-Venäjälle. Vuoden 1918 vallankumouksen jälkeen Lenin halusi mobilisoida taiteelliset voimat oman propagandansa harjoittamiseksi, ja keskeisenä tekijänä tässä oli juuri uusien monumenttien pystyttäminen tsaarinajan muistomerkkien tilalle. Tatlin toimi noihin aikoihin kulttuuriministeriössä ja lupasi Leninille, että muistomerkkejä pystytettäisiin kaikkialle Moskovaan.¹²

Sittemmin sodanjälkeisenä aikana monumenteista tuli ennemminkin tilallisia teoksia. Taiteilijoita ei enää kiinnostanut pelkkä teoksen symbolisuus tai koristeellisuus. Tekniikka mahdollisti myös uusia lähestymistapoja, jotka eivät aiemmin olleet mahdollisia. Henry Moore (1898–1986) ja Alexander Calder (1898–1976) olivat tulleet tunnetuiksi uudenlaisesta muotokielestä ja pääsivät toteuttamaan ideoitaan monumentaaliseen kokoon.¹³ Suomessa julkista taidetta varjosti aina 1960-luvulle asti taidepolitiikka, jonka tavoitteena oli yhtenäisen kansakunnan rakentaminen. Tämä johtui 1800-luvulla syntyneestä kansallisuusaatteesta.

Hyvänä esimerkkinä uudenlaisesta muistomerkistä Suomessa voidaan pitää Eila Hiltusen (1922–2003) teosta *Passio Musicae* (1967), jota Liisa Lindgren kuvailee kirjassaan ”Monumentum” (2000): ”Veistos seisoo omin jaloin vailla perinteistä jalustaa. Kauempaa katsoen se on maisemassaan, ”vapaamuotoisessa” kaupunkipuitossa kuin näyttämölle pantuna, mutta myös näyttämönä katsojalle, josta piti tulla kokija: kiertämisen sijaan tuli kulkea putkiston alla, mennä teoksen ”sisään” ja kuunnella tuulen huminaa putkissa, kokea fyysisestikin teoksen tilallisuus. Muistettavan poissaolon korvasi muistelijan läsnäolo ja samalla ajatus siitä, että suurmiehen muisto on läsnä katsojan kokemuksena ja tulkintana. Muistomerkki pyrki olemaan ennen kaikkea muistamisen tila.”¹⁴

Saksalainen Joseph Beuys (1921–1986) on mielenkiintoinen taiteilija, koska hän oli ensimmäisiä modernismin kyseenalaistajia. Hän käytti epätavallisia kuvanveiston materiaaleja ja alkoi harjoittaa sosiaalista kuvanveistoa.¹⁵ Myös minulle materiaalisuus on ollut yksi työskentelyni lähtökohdista. Beuys inspiroi minua taiteilijana myös siksi, että hän pehmensi elämän ja taiteen välistä rajaa. Installaatioissaan *Ahdinko* (1985) Beuys

10 Metsäkato. <https://wwf.fi/uhat/metsakato/>.

11 Lakkala 2018. <http://perustelevi.fi/notkea-utopia/>.

12 Siukonen 2016, 24–27.

13 Ceysson, 2006, 1038.

14 Lindgren, 2000, 14.

15 Honour & Fleming, 2001, 864.

käytti lisäksi kohtumaista tilavaikutelmaa.

Vaikka omasta veistoksestani tuli lopulta hyvin informalistinen, voisi sitä mielestäni hyvin perustein nimittää esittäväksi – vähintäänkin siitä syystä, että keraaminen kanto teoksen etualalla on selkeästi tunnistettavissa. Kuparin pinnan voi myös kokea palamisjälkinä.

Teoksessa on mielestäni vahvoja viitteitä suomalaiseen kuvanveistoon, kuten Laila Pullisen (1933–2015) tai Kain Tapperin (1930–2004) tuotantoon, niin muodossa kuin pinnan käsittelyssä – esimerkkeinä Tapperin vertikaalisuus ja Pullisen lyyrisyys. Minuun taiteilijana ovat vaikuttaneet myös uusekspressiiviset suuntaukset. Pidän erityisesti saksalaisen Anselm Kieferin (s. 1945) suurikokoisista maalauksista ja veistoksista, joissa hän yhdistelee eri materiaaleja. Karkea tyyli ja tunnepitoisuus vetoaa minuun. Kuvan Kevät -näyttelyä ripustettaessa Kuvataideakatemia opiskelija Mirza Cizmic huomautti minulle, että työni muistuttaa myös Toni R. Toivosen teoksia. Toivonen käyttää syövyttäviä aineita suoraan kuolleisiin eläimiin ja siten jäljentää eläimen muotoa messinkilevyille.

Ajattelen, että *Kuka peittää haavan lehdet* -teoksen taivutettujen kuparilevyjen geometrinen muoto on halkeamassa liitoksistaan modernin elämän tuomien uhkakuvien vaikutuksesta.

Päädyn tekemään teoksen isoon kokoon pääosin siitä syystä, että halusin korostaa sellaisia aikaamme liittyviä tapahtumia ja käännteitä kuin edellä mainitut metsäkadot. Ilmastonmuutoksen kaltaiset kysymykset ympäröivät meitä ja koettelevat meitä henkilökohtaisissa valinnoissamme. Myös Suomessa kesä 2018 oli erityisen lämmin, ja metsää paloi maailmanlaajuisesti.¹⁶ Täten teoksesta muodostui eräänlainen monumentti ajallemme tyypillisistä ilmiöistä.

Talousmetsää Etelä-Savossa.
Kuva : Jaakko Lahti

Miksi puut?

”Sinne voi mennä aina; se ei kysy, missä olen ollut, miksi minua ei ole näkynyt.”¹⁷

Rehellisesti sanoen satun pitämään puista. Minulla on yhteys niihin, kuten meillä kaikilla! Lapsena kotipihaan vaahtera oli lempipuuni. Vaahterassa minulla oli oma piskuinen maja. Oli jännittävää olla möllöttää korkealla oksalla. Saatoin tuijottaa vaahteraa myös talon sisältä. Se oli upea. Puuhun kiivetessä jalka piti laittaa tietyn oksankauluksen kohdalle, jotta puuhun pääsisi. Vain minä tiesin tuon kikan. Syksyisin saatoin kuvata vaahteraa. Vaahtera on lempipuuni siitäkin syystä, että sen kookkaat lehdet vaihtavat väriä radikaalisti. Lehtimetsät ovat syksyisin muutenkin mitä satumaisimpia. Puut kiinnostavat minua sellaisinaan, mutta myös biologian, taiteen ja filosofian näkökulmasta.

Puihin liittyy kansanperinteissä uskomuksia ja niistä on tehty paljon sananparsia. Filosofit käyttävät puuta

¹⁶ Ziemann 2018. <https://yle.fi/uutiset/3-10335207>.

¹⁷ Mikkonen 2017, 9.

usein esimerkkinä: ”The roots of education are bitter, but the fruit is sweet.”¹⁸ Kosin saarella Kreikassa sijaitsee puu, joka on nimetty lääketieteen isänä pidetyn Hippokrateen (460–377 eaa.) mukaan.¹⁹ Platonin nimi sekä plataanit tulevat samasta leveää tarkoittavasta sanasta *platýs*.²⁰ Puut kuuluvat mytologioihin ja eri kansojen kulttuureihin. Gautama Buddha sai valaistuksensa viikunapuun alla. Saatana houkutteli Eedenin puutarhassa Adamin ja Eevan syömään hedelmän Hyvän ja pahan tiedon puusta. Lähi-Idän kulttuureissa esiintyy myytti Elämän puusta, jonka hedelmiä syömällä pystyy elämään ikuisesti. Monissa eri kulttuureissa tunnettu Maailmanpuu sitoo maan ja taivaan yhteen: ”Kalevalaisen runouden Iso tammi kuuluu maailmanpuu-myytteihin. Suomalaisen taruston maailmanpuu kaadetaan alkuajan lopulla, jolloin aurinko ja kuu vapautuvat. Tällöin maailma on valmis. Iso tammi saattoi olla välttämätön, että taivaankansi olisi voitu valmistaa sen oksien varaan. Vastaavia kertomuksia maailman alkuaikoina kaadettavasta jättiläispuusta tunnetaan maailmanlaajuisesti.”²¹ Paperin muodossa puut toimivat myös muistimme jatkeena.²²

Me elämme puista. Yhteiskuntamme on osittain puusta riippuvainen, ja niin ovat monet muutkin lajit, kuten hyönteiset, sienet ja eläimet: ”Kasvien yhteyttäminen on kaikille eläimille elintärkeä tapahtuma. Kasvien sokkerista mekin saamme energiamme liikkumiseen ja elimistömme tarvitsee happea.”²³

Kenties tärkein syy, miksi olen valinnut puut teoksen aiheeksi, on ollut huoli ympäristöstä. Puut ovat luontaisia hiilinieluja, koska ne sitovat hiilidioksidia itseensä ja tuottavat happea. Hiilivarastot pienenevät metsää hakattaessa. Suomessa metsähakkuut ovat alkaneet kuitenkin lisääntyä viime vuosina. Ekologi Ilkka Hanski huomauttaa kirjassaan *Viestejä saarilta* (2008), että Valtioneuvoston kansallisesta metsäohjelmasta 2010 tuli puuntuotannon tehostamisen ohjelma. Ohjelmassa huomioitiin metsien monimuotoisuutta tavoitteenomasti ja riittämättömästi.²⁴ Uuden BIOS Research Unit:n mukaan: ”Suomen YK:n ilmastopöytäkirjan maaraaportti vahvistaa, että metsien lisähakkuista aiheutuva hiilinielujen pieneneminen johtaa ilmakehään päätyvien kasvihuonekaasujen merkittävään kasvuun ja hautaa alleen kaikkien muiden sektoreiden tuottamat päästövähennykset.”²⁵ Nykyhallituksen toimet väliaikaisesta metsien käytön lisäämisestä ovat siis ristiriitaisia tutkimukseen nähden ajatellen ilmastonmuutosta, johtaa ilmakehään päätyvien kasvihuonekaasujen merkittävään kasvuun ja hautaa alleen kaikkien muiden sektoreiden tuottamat päästövähennykset. Nykyhallituksen toimet väliaikaisesta metsien käytön lisäämisestä ovat siis ristiriitaisia tutkimukseen nähden ajatellen ilmastomuutosta.

Metsäpoliittinen keskustelu on kasvanut siinä missä metsätalouskin ja siihen käytettävät investoinnit. Metsän biomassaa on alettu hyödyntää energiatuotantoon. Puusta ollaan valmistamassa halpaa sellua muun muassa Kiinan markkinoille, ja nyt mediassa puhutaan siitä, että puusta pitäisi tehdä muovin korvikkeita. Suututtaa nähdä lehtien otsikoita, joissa kerrotaan räikeästä metsien hakkaamisesta. Viimeisin lukemani lehtijuttu kertoi Suomussalmella tapahtuneesta Metsähallituksen hakkuusta, johon ei ollut ympäristöviranomaisten lupaa. Metsä kuului Life-hankkeeseen, jolla on tarkoitus suojella liito-oravia. Maailmalla sademetsiä hakataan yhä kiihtyvää tahtia, mikä on huono asia elämän monimuotoisuudelle. Trooppisten sademetsien hakkaaminen tuhoaa metsää 3–4 miljoonaa hehtaaria vuosittain.²⁶ 8000 vuotta sitten mannerten pinta-alasta puolet oli metsien peitossa. Tällä hetkellä tuo osuus on alle 20 prosenttia. Tästä enää neljännes on luonnontilaista metsää.²⁷ Mytologioissa todettu puiden merkittävä rooli välittyy yhä tänä päivänä ilmastokeskusteluista.

18 Aristotle Quotes. https://www.brainyquote.com/quotes/aristotle_100762.

19 Wikipedia. https://fi.wikipedia.org/wiki/Hippokrateen_puu.

20 Capra 2015, johdanto.

21 Wikipedia. <https://fi.wikipedia.org/wiki/Maailmanpuu>.

22 Mikkonen 2017, 76.

23 Miettunen. https://peda.net/p/Joukamie/Biologia_maantieto_5_6/metsat/puut_tuottajia.

24 Hanski 2008, 83.

25 Suomen ilmastopolitiikka kriisissä. <http://bios.fi/suomen-ilmastopolitiikka-kriisissa/>.

26 Tiede 6/2018. <https://www.tiede.fi/artikkeli/uutiset/maailman-metsat-voivat-entista-paremmiin>

27 Hanski 2008, 76.

Miksi kupari?

Kysymyksen esitti ensimmäistä kertaa ohjaajani Radoslaw Gryta, kun puhuin hänelle tulevan teokseni materiaaleista. Vastasin jotakin siihen suuntaan, että kupari on hieno ja vanha materiaali. Minua siis kiinnosti materiaalin ajattomuus. Tiesin myös, että materiaalin pintaa saisi muutettua patinoimalla. Näytin ohjaajalleni luonnoksen pienestä kuparikappaleesta, jota olin metallipajassa työstänyt, ja hän ehdotti, että alkaisin miettiä teoksen kokoa ja ideaa tarkemmin.

Monesti minulle käy niin, että jään vain johonkin ideaan kiinni, enkä halua päästää siitä irti, ennen kuin näen varsinaisia tuloksia. Ajattomuuden merkitystä on jännittävä pohtia nykytaiteen yhteydessä, koska kaikki on nykyään nopeasti ohimenevää ja tehty kulutettavaksi. Toisaalta jotkin teokset jäävät elämään urauurtavina taiteellisina teoksina. Teoksia suunnitellessani minulle on tärkeää myöskin se, että niiden materiaalit kestävät aikaa. Toisaalta prosessin voi dokumentoida ennen kuin teos häviää tai tuhoutuu, kuten useissa maataideteoksissa esimerkiksi Richard Longilla (s. 1945). Tähän en halunnut kuitenkaan tällä kertaa ryhtyä, sillä halusin toteuttaa työn konkreettisesti näyttelytilaan.

Työskentelyssäni epävarmuus toimii sytytysnesteen tavoin. Mitä vähemmän tiedän tulevasta teoksesta etukäteen, sitä enemmän haluan ottaa asioista selvää. Epävarmuuksien kanssa on opittava elämään. Meni syteen tai saveen.

Olin ala-asteen kolmannella luokalla, kun ensimmäistä kertaa teimme käsityötunnilla jotakin kuparista. Teimme esimerkiksi kalan muotoisen patalapputelineen pakottamalla. Olen tehnyt joskus myös löylykauhan sekä joitakin koruja. Rehellisyyden nimissä mainittakoon, ettei tekeleistäni tullut kovin hienoja. Olenkin mieltänyt kuparin aikaisemmin taidekäsityöläisten materiaaliksi, enkä ole ajatellut sen käyttöä nykytaiteen kontekstissa.

Mikä minua materiaalissa sitten kiehtoo? Kupari ei ole sellaisenaan kovin yleinen kuvanveiston materiaali, vaan siihen lisätään usein tinaa, jolloin saadaan kestävämpää metalliseosta, pronssia. Kuparin hyviä puolia on kuitenkin sen helppo muokattavuus, ja sitä on miellyttävä käsitellä esimerkiksi kuumentamalla, jolloin sen pinnan väriä voi muuttaa rusehtavasta erilaisiin punaisen ja violetin sävyihin. Sen kanssa voi ikään kuin leikkiä ja tehdä hyvin hienovaraistakin variointia ja patinointia. Pintaa voi myös emaloida ja käsitellä vaikka toisella metallilla. Kuparia voidaan juottamalla tai hitsaamalla liittää yhteen.

Meidän ihmisten kannalta kupari on välttämätön, koska kehityksemme voisi katsoa osaltaan siitä riippuvaiseksi. Ihminen tarvitsee kuparia tietyn määrän päivässä hapen kuljetukseen, ja kasvit tarvitsevat sitä fotosynteesissä.²⁸ Kuparista on tullut osa meitä ja meidän moderneja rakenteitamme. Sillä on myös oma historiansa, ja se on ollut kiinteä osa jo muinaisia yhteiskuntia. Kuparin käyttöönottoa 5000–3300 eaa. nimitetään Kalkoliittiseksi kaudeksi, jolloin kuparista opittiin valmistamaan esineitä myös sulattamalla.²⁹ Minulle materiaalina se on kuitenkin uusi, enkä ole täysin varma, millä tavoin pystyisin sitä hyödyntämään. Siihen liittyy uutuudenviehätystä. Juuri siksi se kiinnostaa minua.

Tällä hetkellä minua kiinnostavat erityisesti hienot värimaailmat, joita kuparin pinnalle kykenen luomaan. Tässä hurmioituneisuudessa voi piillä omat vaaransa, mutta nyt haluan vain nauttia kokeiluista.

Olen asunut yli puolet elämästäni entisellä teollisuusalueella ja uskon, että myös tällä on ollut vaikutusta materiaalivalintaani. Entisen rikkihappotehtaan ympäristöön oli kertynyt kaikenlaista romua. Ympäristö muistutti paikoitellen kaatopaikkaa, vaikka olikin varsin vehreää seutua muuten. Luulen, että teollisuusalueista on tullut osa identiteettiäni ja mielenmaisemaani. Näen niiden karuudessa jotakin kaunista. Kaiken lisäksi malmilouhokset, joilta kupari on peräisin, näyttävät suurilta maataideteoksilta.

28 Kupari ja yhteiskunta. http://www.web4u.nu/koppar/files/koppar_i_samhall_fin.pdf

29 Kalkoliittinen kausi. https://howlingpixel.com/i-fi/Kalkoliittinen_kausi.

Vaikka kaivokset aiheuttavat päästöjä ja erinäisiä muutoksia ympäristöön, itseäni lohduttaa tieto, että kupari on ajaton materiaali, ja arviolta 80% louhitusta kuparista on edelleen käytettävissä.³⁰ Kokonaisia kyliä on kuitenkin joutunut siirtymään kaivosten tieltä esimerkiksi Chilessä, ja ihmiset altistuvat haitallisille päästöille. On tavallaan ilkkurista syövyttää kallista kuparilevyä halvalla kemikaalilla, koska sen louhiminen maasta on niin raskasta.

Nykytaiteilijoista kuparilevyä on käyttänyt ainakin tanskalainen Marie Lund (s.1976), jonka hienostuneet installaatiotyypiset asetelmat ovat tehneet itseäni vaikutuksen. Kuparin puhdas pinta käy teoksissa usein vuoropuhelua muiden materiaalien kanssa.

Suomalaisista nykytaiteilijoista kuparin kierrätyksestä on kiinnostunut Tuomas A. Laitinen (s. 1976). Video-teos *Johdin* kertoo energian välittämisestä ja aineen kierrosta. Minna Kangasmaa (s. 1967) on käyttänyt kuparia sellaisenaan teoksessa *Queen Anne's lace – original copy* (2009–2011), jossa kupari esiintyy pitsimäisten kasvien muodossa. Marko Vuokolan (s.1967) teoksessa *Hehku* (2005) on kuparilevykasa asetettu lattialle heijastamaan valoa. Kenties tunnetuin ja suurin kuparilevyteos on Laila Pullisen (1933–2015) räjäyttämällä toteutettu teos *Aurinko tunturissa* (Montrealin maailmannäyttely 1967).

Keraaminen kanto

”Onko kanto taidetta?” on tietävästi Ahti Lavosen (1928–1970) esittämä kysymys Laila Pullisen teoksesta *Juuripuuveistos*.³¹ 1960-luvun alussa Kain Tapper (1930–2004) herätti saman kysymyksen veistoksellaan *Surumarssi*.³² Hän ei myöskään saanut kollegoiltaan omalla aikana teokselle ymmärrystä, mutta vakiinnutti myöhemmin paikkansa merkittävänä kuvanveistäjänä.³³

Kanto ei aluksi liittynyt omaankaan teokseeni millään muulla tavalla kuin aiheena. Olin pohtinut installaatiomaista esitystapaa, ja suunnitteluvaiheessa minulla kävi mielessä, että haluaisin toteuttaa teoksen metronomin, joka heiluisi. Viisarin tilalle olisin halunnut puumaisen kappaleen. Kuparilevyjen toteutus ja aaltomaisten rakenteiden teko vei kuitenkin niin paljon työtunteja, etten millään olisi ehtinyt perehtyä tekniikkaan, jolla metronomi olisi toiminut. Niinpä minun oli uudelleen pohdittava osien suhteita ja yhteyttä toisiinsa.

Ohjaajani antoi minulle neuvon, että tekisin kapalevyistä tilan, johon olisi mahdollista sommitella teosta pienoismallin muodossa. Mittakaavassa pienoismalli oli noin 1:10. Tätä tehdessä lueskelin sivussa taidehistoriaa, ja eteeni tuli aukeama Henry Mooren (1898–1986) töistä. Muutamassa teoksessa muoto oli avoin ja varsin vertikaalinen. Teoksessa *Two forms* (1934) suurempi abstrakti muoto ympäröi pienempää pyöreähköä kappaletta. Muistan katselleeni pienoismalliani, johon olin sommitellut pellistä tekemäni seinämät. Seinämät esittivät muodoltaan valmista kuparilevyteosta. Teos alkoi tuntua jotenkin tylsältä. Luettuani Mooren töistä ajattelin, että seinämien välissä voisi hyvinkin olla tilaa kolmannelle objektille.

Seinämien muoto tulisi siis vaikuttamaan tilaan jättäen seinämien keskelle avoimen paikan. Mille ja mitä varten tuo tila olisi? Richard Serran (s.1939) teoksissa suuret kaarevat metallilevyasetelmat toimivat minusta avaruudellisina muuttujina. Liikkuessa teosten äärellä tilavaikutelma on alati muuttuva. Oman työni kohdalla pohdin samankaltaisia asioita. En kuitenkaan voisi tehdä samaa, mitä joku toinen oli jo tehnyt. Halusin sekoittaa pakkaa ja asettaa kannon teoksen keskelle, sillä kantoja pidetään yleensä tähteenä tai esteenä.

Kannot voivat elää pitkään, vaikka runko-osa puusta olisi kaadettu.³⁴ Ennen kannot poistettiin pihoilta ja pelloilta räjäyttämällä tai kaivamalla ne ylös yksitellen, nykyisin ne saatetaan murskata kantojyrsimellä. Kantojen räjäyttely tuntuu hurjalta ja kuvaa mielestäni hyvin ihmisen raivaus herkkyyttä.

30 Kupari ja yhteiskunta. http://www.web4u.nu/koppar/files/koppar_i_samhall_fin.pdf.

31 Artikkelit Ateneumin sivustolla. <https://ateneum.fi/nayttelyt/onko-kanto-taidetta/>.

32 Landström 2007. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2007/10/09/kain-tapper-kuvanveistomme-uudistaja>.

33 Kajander 2014. <http://ehtiihanparisiin.keskisuomentaide.fi/taitelija/kain-tapper/>.

34 Tiede 8/2017. <https://www.tiede.fi/artikkeli/kysy/kuinka-kauan-kanto-elaa>.

Luonto on ihmiselle alisteinen. Minun teoksessani kanto herättää kysymyksiä ja ihmetystä. Katsojan on tarkkailtava askeliaan teosta lähestyessä ja varottava kantoa, mikä vie huomiota kuparilevyjen yksityiskohdistta. Kanto tulee mielestäni täten osaksi kokonaisuutta.

Mooren teosta *Two forms* on tulkittu siten, että siinä on kyse äidin ja lapsen välisestä suhteesta, ja muodot ovatkin melko figuratiivisia. Pehmeät hellän hyväilevät muodot ilmentävät haavoittuvuutta ja suojaavuutta.³⁵ Halusin jotenkin hyödyntää ideaa tai viitata siihen. Kuvataideakatemiaan opettaja Pontus Kyander puhui eräällä julkisen taiteen luennolla veistoksen ideasta. Mielestäni hän tarkoitti samaa asiaa sanoessaan, että kuvanveistäjän tulisi ajatella muotoa tilaa haltuun ottavana eikä vertikaalisena. Minulle tuli tästä mieleen, että miksen voisi hyödyntää molempia? Rajaava muoto kommentoi mielestäni myös arkkitehtuuria ja viittaa sellaisiin tiloihin kuin Gian Lorenzo Berninin (1598–1680) *Pietarinaukio*, jonka keskellä seisoo egyptiläinen obeliski.

Halusin käyttää kannon tekemisessä karkeaa korkeanpolton rakusavea, koska sen työstäminen on minulle ennestään tuttua. Rakusavi on kuitenkin vaaleaa, ja koska halusin siitä mustan, lisäsin päälle mustaa savea. Ensimmäisen polton jälkeen työ jäi vielä varsin harmaaksi, ja työ pitikin polttaa korkeammassa lämpötilassa (yli 1200°C). Kannon pinnasta halusin hieman samettisen. Paikoitellen käytin väriä runsaasti, ja mustan saven penslaamisesta syntyi valumia. Oli ilahduttavaa nähdä puun tekstuurin säilyvän polton jälkeen penslauksesta huolimatta. Ohjaajani kehotti minua työskentelemään keramiikan kanssa samaan tapaan kuin kuparin: ”kummallisesti”.

Metsäaiheiset maisemat liitetään suomalaisessa maalaustaiteessa itsenäistymisen aikaan, ja kuvataide osallistui kansallishengen nostattamiseen runollisella naturalismilla.³⁶ Nykyaikaisista puista on käsitelty ainakin IC-98 videoteoksissaan. Esimerkiksi animaatio *Abendland* (2014) kuvaa ihmisen jälkeistä aikaa ja alkaa suuren puun liikumisesta. Kuvataiteilija Antti Laitinen (s.1975) on tehnyt erilaisia puuaiheisia sommitelmia ja rakentanut eläville puille haarniskoja. Kuvataiteilija Anne Tompuri (s.1958) maalaa metsäaiheita guassilla ja pigmenteillä valtaviksi tilallisiksi kuviksi. Radoslaw Gryta (s.1955) on koonnut yhteen eri puiden osia tehden niistä jälleen kokonaisia puuta. Kenties tunnetuimpia samankaltaisia veistoksia ovat kiinalaisen Ai Wei Wein (s.1957) monumentaaliseen kokoon toteutetut oksista, rungoista ja juurista kasatut puut, jotka jäljittelevät eläviä puuta. Kuitenkin jo vuonna 1984 Helena Stylianides toteutti puusta vastaavanlaisia töitä kuin Ai Wei Wei.

Anssi Pulkkinen teos *Asetelma* (2013)
Kuva : Jaakko Lahti

35 Honour & Fleming 2001, 832.

36 Saikkonen. http://www10.edu.fi/kuvataide/esteettinen_luonnon_tarkastelutapa/isanmaallinen_kansallismaisema/.

Sattuman vaikutuksesta teokseen

”Se mikä tapahtuu odottamatta, ennalta arvaamatta tai aikomatta tai suunnittelematta”³⁷

Tätä pientä lukua kirjoittaessa minun on myönnettävä, etten ymmärrä sattumaa kovinkaan syvällisesti. Käytän sanaa arkikielisesti. Sattumaa oikein ymmärtääkseen pitäisi omata matemaattisia lahjoja sekä hallita fysikaalisia teorioita, sillä sattumaa tulkitaan todennäköisyyksillä.³⁸

Eliöiden lisääntyessä perinnölliset tekijät välittyvät jälkeläisille, mutta solujen jakautuessa tapahtuvat mutaatiot ovat kuitenkin satunnaisia ja siten ennalta-arvaamattomia. Näin ollen uudet yksilöt ovat siis aina hieman poikkeavia.³⁹ Usein tuntuukin siltä, että olemme täällä sattumalta ja että elämä on sattuman kauppaa. On melkein ylitysepääsemättömän vaikea käsittää sellaista asiaa kuin evoluutio ja nykyihmisen kehitys tähän pisteeseen.

Ihmisten elämässä tapahtuu kaikenlaisia sattumia. Hyviä ja huonoja. Kohtaamme epävarmuuksia, ja meitä ympäröivät erilaiset rajoitteet. Ajattelen myös, että teoilla on suuri merkitys tapahtumien tai sattumien kulkuun. Uuteen ihmiseen tutustuminen on usein yksi sattuma muiden joukossa samoin kuin se, että törmää tuttuun jossakin oudossa paikassa. Asiat tuntuvat usein satunnaisilta, koska meillä ei ole kunnollista ymmärrystä niiden kulusta. Näin on myös teokseni kohdalla, koska työ oli osittain kokeellinen. En osaa tarkkaan määrittellä syy-seuraus-suhteita, joten minun on helpompi sanoa, että sattumalla on ollut kuparilevyjen patinoinnin osalta iso merkitys.

Länsimaiset taiteilijat ovat 1910-luvun lopun Dada-liikkeen vaikutuksesta alkaneet käyttää sattumaa teostensa osana. Tämän uskotaan johtuneen luottamuksen puutteesta länsimaiseen kulttuuriin ensimmäisen maailmansodan jälkeen, johon vaikutti myös relativististen periaatteiden kehittyminen. Jean Arp (1886–1966) teki kollaaseja pudottamalla paperista leikattuja geometrisia muotoja satunnaisesti, kun taas Marcel Duchamp (1887–1968) tallensi pudotettujen lankojen kuviot; molempien tavoitteena oli vähentää tietoisia päätöksiä taideteoksen luomisessa. Ellsworth Kelly (1923–2015) valitsi värejä maalauksiinsa heittämällä noppaa. John Cage (1912–1992) valitsi kolikon heitolla partituurin musiikkiinsa.⁴⁰

Aloitin alkuvuodesta 2018 tekemään kokeita pienille kuparilaatoille. Ensimmäiseksi tein kahdelle kuparilaatalle patinointikokeen. Patinoinnilla tarkoitetaan materiaalin pinnan luonnollista tai keinotekoisista hapettumista, ja sanaa käytetään kuvaamaan vanhojen esineiden pintatekstuuria. Porasin tiistaina 30.1.2018 pakasterasiaan reiät rautalangoille, jotka asetin rasiaan, jotta levy pysyisi lappeellaan niin, ettei se kosketa rasian pohjaan. Tällä halusin varmistaa sen, ettei levyn toinen puoli joutuisi veden ja muiden aineiden kanssa suoraan kosketuksiin.

Olin jo edellisenä viikonloppuna katsonut YouTube-videoita siitä, kuinka kuparia voisi patinoida. Monessa videossa käytettiin ammoniakkaa, suolaa ja soodaa, joilla saatiin aikaiseksi vihreä patinointi. Kuparin reagointi veden tai epäpuhtauksien kanssa aiheuttaa hapettumista kuparin pinnalla. Ammoniakkaa minulla ei valitettavasti ollut, joten jouduin tyytymään kahteen jälkimmäiseen aineeseen. Saatuani kuparilevyn rasiaan sirottelin sen päälle tasaisesti merisuolaa ja soodaa ja kaadoin päälle vettä. Tästä syntyi kuparilevyn pinnalle mukava valkoinen, hieman jäämainen lieju.

Seurasin tätä prosessia viikon ajan. Pyyhin välillä suolat pois levyn päältä nähdäkseni tuloksia. Soodasuolaliuos teki kuparin pinnasta puhtaamman ja kirkkaan. Kuparin punertava pinta oli muuttunut hieman vaaleammaksi, eli siitä tuli vaaleanpunertava. Rautalangat eivät olleet kaikista paras ratkaisu levyn tueksi, koska ne olivat alkaneet ruostua, ja ruostetta oli tarttunut myös kuparilaattaan. Laatan toinen puoli oli alkanut hieman vihertää. Ilmeisesti kosteus oli alkanut hajottaa materiaalin toistakin pintaa, kun rasiassa oli

37 Sattuma. <https://www.suomisanakirja.fi/sattuma>.

38 Ruelle 1991, 12.

39 Ruelle 1991, 5–6.

40 Chance. <https://www.artsy.net/gene/chance>.

alkanut tapahtua tiivistymistä. Toiselle laatalle olin tehnyt samanlaiset valmistelut, mutta soodasuolaliuoksen sijaan kaadoin sen päälle putkenavaajaa. Putkenavaajan olin ottanut kokeeksi sen takia, että siinä on lipeää: se on vahva emäs, joka syövyttää metalleja. Heti ensimmäisen vuorokauden kuluttua laatta oli jo alkanut kunnolla mustua. Osa mustumista lähti pois pyyhkimällä aika helpostikin, joten jätin laatan vielä hautumaan. Testimielessä kaadoin tämänkin laatan päälle ruokasoodaa, joka imi ainetta niin, että se levisi tasaisemmin laatalle. Maanantaina 5.2.2018 puhdistin laatan, eikä mustaa enää irronnut siitä, joten päätelin, että prosessi oli valmis. Laatalle tuli hieno maalauksellinen pinta. Sen reunoille oli muodostunut tummanruskeita sävyjä sekä täysin mustaa. Laatan keskellä, missä oli eniten ruokasoodaa, vaihtelivat oranssin ja harmaan sävyt. Paikoitellen laatta oli hieman sinertävä, ja siinä oli kuparille ominainen heijastava pinta vielä tallella. Aivan kuin laatalle olisi syntynyt tulen liekkejä, jokin uudenlainen maailma.

Näiden kokeiden jälkeen aloitin varsinaiset levyjen patinoinnit. Pystyin siis jossakin määrin ennakoimaan, mitä levyille todennäköisesti tulisi tapahtumaan. Silti minua jännitti melkoisesti varsinkin käsitellessäni ensimmäistä isoa levyä.

Teknisesti asioiden kulku meni siten, että rakensin kuparilevyn ympärille puiseen laatikon. Vuorasin laatikon suojamuovilla. Otin käteeni suolaa ja heittelin sitä levyn päälle melko hallitusti sinne tänne. Tässä yhteydessä voisi korostaa sattuman merkitystä, koska en mitenkään kyennyt ennustamaan, mihin kohtiin suolaa kulkeutuisi. Suola aiheutti pintaan kiteistä rakennetta. Kaikki suolahippuset ovat tietääkseni erilaisia, ja törmätessään kuparilevyn pintaan voisi yksi suolakide singota eri suuntaan kuin toinen, jos se tiputettaisiin täsmälleen samasta kohdasta levyä vasten.

Suolan jälkeen heitin levyjen päälle soodaa lusikalla. Otin erikokoisia kukkurallisia ja heilautin lusikkaa ilmastavasti levyä kohti. Huomasin, että levyyn alkoi muodostua avaruudellista syvyyttä, johon myöhemmin pyrin toisten levyjen kohdalla, koska jälki oli mielestäni hienon näköistä. Tekniikassa oli jotakin Pollock-maista tyylyttelyä. Tekeminen tuntui varsin ruumiilliselta ja pohdinkin, miten saisin lusikkaa heilauttamalla aikaan mahdollisimman upeita jälkiä. Maalatessa väline on kosketuksissa maalattavaan pintaan, mutta tässä tekniikassa pelkästään aineet reagoivat kemiallisesti keskenään. Tapahtuma muistuttaa kyllä roiskemaalausta. Lopuksi ruiskutin sumutepullolla levyjen päälle putkenavaajaa, johon olin sekoittanut myös vettä suhteessa 50/50. Vesi aiheuttaa aineessa kemiallisen reaktion, jossa vapautuu lämpöä. Ruiskutus jätti pintaan tummia jälkiä, koska putkenavaaja syövytti metallin pintaa.

Natriumhydroksidi, jota putkenavaaja sisältää, syövyttää metalliin mustia läiskiä. Samaa ainetta käytetään selun tekemisessä yhdessä muiden kemikaalien kanssa puuhakkeen hajottamiseksi. Muistan vielä, kun vuonna 2003 sattui yksi pahimmista ympäristövahingoista Saimaalla, kun Kaukaan sellutehtaalta pääsi valumaan 300 tonnia mustalipeää veteen. Kukaan ei tietävästi saanut syytettyä.

Kohdat joissa oli soodaa, jäivät enemmän tai vähemmän kuparin värisiksi. Prosessin sai päätökseen pesemällä aineen pois levyn pinnasta. En laskenut, kuinka kauan reaktioon menisi, vaan pyrin tarkkailemaan tapahtumia levyn päälle asettamani peitteen alta. Joidenkin levyjen kohdalla reaktio oli kerennyt liiankin pitkälle, ja levyistä tuli mielestäni turhan tummia. Levy saattoi jäädä esimerkiksi viikonlopun ajaksi laatikkoon, enkä päässyt katsomaan mitä suojapeitteen alla oli tapahtunut.

Kuka peittää haavan lehdet

”Haapa on pohjoisten metsien avainlaji, josta sadat muut lajit ovat jollain tavoin riippuvaisia”⁴¹

Aloin miettiä teoksen nimeä Kuka peittää haavan lehdet työn loppuvaiheessa. Työ oli tuolloin jo muuten valmis paitsi keraamisen kannon osalta. Alkujaan nimi oli pelkästään *Nimeämätön* tai *Un-named*. Päätin teoksen nimestä noin viikkoa ennen teostietojen lähettämistä.

Interrogatiivipronomini ”kuka” ei tässä yhteydessä viittaa kehenkään tiettyyn henkilöön. Nimi on ikään kuin yleisesti toteava lausahdus. Itse teoksessa ei myöskään esiinny kyseisiä lehtiä, joten katsoja voi ihmetellä, että mitkä ihmeen lehdet? Onko lehdet jo peitetty? Tämä ei kuitenkaan ole olennaista teoksen kannalta. Viittaan kyseisellä ilmauksella puun rungon kaatamiseen. Esimerkiksi luvussa ”Miksi puut?” olen jo maininnut lehtien yhteyttämisen tärkeyden elämälle. Nimen voisi täten ajatella liittyvän kuolemaan. Puutarhakasveja peitetään keväällä, jotta lisääntyvä auringon valo ei vaurioittaisi tai tappaisi kasveja. Myös ihminen peitetään lakanalla matkalla ruumishuoneelle.

Yhdysvalloissa maailman ensimmäisessä kansallispuistossa Yellowstonessa hirvi- ja peurakannat olivat päässeet liian korkeiksi johtuen siitä, että kaikki alueen sudet oli tapettu 1930-luvulla. Tämä aiheutti muun muassa sen, että hirvieläimet söivät alueen kasvuston. Esimerkiksi majaville ei riittänyt patotarpeita, eikä linnuille jäänyt suojapaikkoja. Vuonna 1995 alueen susikanta palautettiin. Pajut ja haavat pääsivät kasvamaan.⁴² Kaikki vaikuttaa kaikkeen.

Sana ”kuka” viittaa ihmiseen. Peittäminen aktiiviseen tekoon. Nimi juontuu siitä, että meillä on vastuu metsistämme. Halusin mainita nimessä myös haavan, koska haapa on metsien monimuotoisuuden kannalta tärkeä laji. Haapaa on myös vihattu, sillä sitä on vaikea kitkeä pois metsistä: se lisääntyy suvuttomista juurivesoistaan ja kilpailee hakkuuaukeilla kaupallisten puulajien kanssa.⁴³ Vanhassa suomalaisessa uskomuksessa haapaa pidetään pahana puuna: ”Koivupuun Jumalan luoma, kuusipuun Jumalan luoma, mänty Jumalan luoma, kaikki puut Jumalan luomat. Pihlaja pirun tekemä, haapa Hiien huoripoika, leppä Lemmeksen tekemä.”⁴⁴

Syöpynyt kupari-taustalevy muistuttaa turmeltua metsää, jota vasten keramiikkakanto ei tunnu irralliselta. Englanninkielinen käännös *Who covers the aspen leaves* on käännetty lähes suoraan alkuperäisestä. Suomeksi nimi tuntuu dramaattisemmalta, koska nimessä esiintyvän haavan voi äkkiseltään ajatella viittaavan johonkin ulkoiseen vaurioon. Teos onkin eräänlainen kuvaelma vaurioitumisesta.

Nuuksion kansallispuisto 2018. Kuva : Jaakko Lahti

41 Hanski 2008, 76.

42 Salminen 2017. <https://www.maailmankuvalehti.fi/2017/2/lyhyet/sudet-elavoittivat-yellowstonen>.

43 Wikipedia (<https://fi.wikipedia.org/wiki/Mets%C3%A4haapa>) ja Metsälä 1997, 16–17.

44 Metsälä 1997, 25.

Kuvan Kevät

Oli jännittävää ja hermostuttavaa pakata töitä Kuvan Kevääseen. Oliko kaikki aivan varmasti valmista ja loppuun harkittua? Purkaessani galleriassa töitä suojapeitteistä tunsin itseni hieman kömpelöksi. Yksi seinämistä kaatuikin vauhdilla päälleni ja sain hädin tuskin otettua siitä kiinni. Onneksi levyn pinta ei painunut sisälle.

Näyttelyarkkitehtina toiminut Suvi Lehtinen kehotti laittamaan asioita heti paikoilleen. Oli hyvä, että tilassa sai ripustaa rauhassa ja ajan kanssa. Apua töiden siirtelyyn oli hieman vaikea saada. Nostelin seinämiä itsekseni, mikä tuotti pieniä hankaluuksia, koska en voinut nähdä millaisia muutoksia siirtely tuotti.

Teoksen muoto oli aluksi liian symmetrinen, koska seinämät oli aseteltu yhdenmukaisesti puoliympyrään. En vielä ollut kiinnittänyt seinämiä kiinni toisiinsa ja kysyinkin näyttelyarkkitehdin mielipidettä ripustuksestani. Hän vastasi, että hänenkin mielestään seinämät voisivat olla erilaisessa kulmassa toisiinsa nähden ja enemmän limittäin. Jatkoin seuraavana ripustuspäivänä osien liikuttelua. Mielestäni ripustuksesta tuli harkittu ja tilaan nähden sellainen kuin olin suunnitellut. Teoksen taakse jäi ehkä hieman liian vähän tilaa, mutta työn takaosaa pääsi kuitenkin tarkastelemaan. Ryhmänäyttelyssä haasteeksi nousee tilan rajallisuus.

Galleriassa pidetyssä maistereiden seminaarissa keskustelimme teoksista ryhmissä. Oma teokseni vertautui arvatenkin Pullisen ja Serran teoksiin, eikä idea kannosta oikein avautunut. Esittämiskäytäntöjen opettaja piti työtäni myös helpoimpana kaikista näyttelyn töistä. Se tuntui vähän raskaalta kommentilta siinä mielessä, että olin käyttänyt työn tekemiseen paljon aikaa, mutta toisaalta myös ymmärsin, mitä hän tarkoitti. Työssä nähtiin myös feminiinisiä piirteitä, koska teoksen muoto on varsin elegantti ja kuparilevyjen pintarakenne on varsin herkkä. Minulta kysyttiin, olinko pohtinut maskuliinisuuden ja feminiinisuuden suhdetta työssäni, mutta minulla ei ollut antaa kysymykseen vastausta.

Haastavinta ehkä onkin työstä ja sen aiheesta kirjoittaminen, tekemisen sanallistaminen: ”Asian ydin lienee siinä, että kuvanveistäjän (ja monen muun käsin ja käsityökaluin työtä tekevän) pyrkimykset artikuloituvat aina ensisijassa käytännön kautta.”⁴⁵

Todennäköistä on, että en tule hetkeen tekemään tämän kokoisia teoksia. Työn hankki HUS:n taidetoimikunta, mutta teosta ei ole vielä lunastettu, ja minullakin on ongelmia työn varastoimisen kanssa. Viime aikoina minua ovat myös alkaneet kiinnostaa sellaiset materiaalit kuin järviruo’ot, joita voi löytää luonnosta valmiina. Tulevaisuus jännittää ja epäilenkin omaa taiteilijuuttani aina silloin tällöin. Tällä hetkellä ei ole edes työskentelyyn soveltuvia tiloja. Toisaalta elämässä on paljon muutakin kuin taide ja toivon vain, että saan jatkaa taiteen tekemistä jossakin muodossa koulun päätyttyä.

”The dignity of the artist lies in his duty of keeping awake the sense of wonder in the world. In this long vigil he often has to vary his methods of stimulation; but in this long vigil he is also himself striving against a continual tendency to sleep.”⁴⁶

45 Siukonen, 2011, 86.

46 Marc Chagall Quotes. https://www.brainyquote.com/quotes/marc_chagall_120127.

Lähdeluettelo

Painetut lähteet

- Ceysson, Bernard 2006. Sculpture. From renaissance to the present day: from the fifteenth century to the twentieth century. Köln: Taschen, cop.
- Hanski, Ilkka 2008. Viestejä saarilta: miksi luonnon monimuotoisuus hupenee? Helsinki: Gaudeamus.
- Honour, H & Fleming, J 2001. Maailman taiteen historia. Helsinki: Otava.
- Kolbert, Elizabeth 2016. Kuudes sukupuutto: luonnoton historia. Helsinki: Atena Kustannus Oy.
- Laitinen, Riitta 2004. Tilan kokemisen kulttuurihistoriaa. Turku: Turun yliopisto.
- Lindgren, Liisa 2000. Monumentum: muistomerkkien aatteita ja aikaa. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Lintinen, Jaakko 1989. Modernin ulottuvuuksia: fragmentteja modernista ja postmodernista. Helsinki: Taide.
- Metsälä, Harri 1997. Puukirja. Helsinki: Rakennusalan kustantajat.
- Mikkonen, Jukka 2017. Metsäpolun filosofiaa. Tampere: Niin & Näin.
- Pallasmaa, Juhani 2017. Ajatteleva käsi: arkkitehtuurin eksistentiaalinen ja ruumiillinen viisaus. Helsinki: P&C.
- Reiners, Ilona 2001. Taiteen muisti: tutkielma Adornosta ja Shoahista. Tutkijaliitto.
- Ruelle, David 1991. Sattuma ja kaaos. Helsinki: Art House.
- Siukonen, Jyrki 2016. Kaksi tornia: kuvanveisto ja politiikka sosialistisen rakentamisen aikakaudella. Helsinki: Taideyliopiston Kuvataideakatemia.
- Siukonen, Jyrki 2011. Vasara ja hiljaisuus: lyhyt johdatus työkalujen filosofiaan. Helsinki: Kuvataideakatemia.

www-lähteet

- Aristotle Quotes. Artikkelisiivustolla Brainy Quote. https://www.brainyquote.com/quotes/aristotle_100762 (haettu 8.11.2018).
- Chance. Artikkelisiivustolla Artsy.net. <https://www.artsy.net/gene/chance> (haettu 31.10.2018).
- Kajander, Kai 2014. Kain Tapper (1930–2004). Puun, kiven ja veden kuuntelija. <http://ehtiihanpariisiin.keskisuomentaide.fi/taiteilija/kain-tapper/> (haettu 1.11.2018).
- Kalkoliittinen kausi. Artikkelisiivustolla Howling Pixel. https://howlingpixel.com/i-fi/Kalkoliittinen_kausi (haettu 11.9.2018).
- Kuinka kauan kanto elää? Tiede 8/2017. <https://www.tiede.fi/artikkeli/kysy/kuinka-kauan-kanto-elaa> (haettu 1.11.2018).

Kupari ja yhteiskunta. Artikkelit sivustolla www.kupari.com. http://www.web4u.nu/koppar/files/koppar_i_samhall_fin.pdf (haettu 11.9.2018).

Kylätasku, Taneli 2017. Pelkoa on vaikea sietää, ja siksi ekokatastrofista vaietaan, toteaa ekoteologi Panu Pihkala. Kirkko ja kaupunki 22.5.2017. <https://www.kirkkojakaupunki.fi/-/pelkoa-on-vaikea-sietaa-ja-siksi-ekokatastrofista-vaietaan-toteaa-ekoteologi-panu-pihkala> (haettu 1.10.2018).

Lakkala, Keijo 2018. Notkea utopia. Artikkelit verkkolehdeissä Peruste. <http://perustelevi.fi/notkea-utopia/> (haettu 27.11.2018).

Landström, Rita 2007. Kain Tapper – kuvanveistomme uudistaja. Artikkelit Yleisradion sivustolla 9.10.2007. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2007/10/09/kain-tapper-kuvanveistomme-uudistaja> (haettu 1.11.2018).

Maailman metsät voivat entistä paremmin. Tiede 6/2018. <https://www.tiede.fi/artikkeli/uutiset/maailman-metsat-voivat-entista-paremmiin> (haettu 20.10.2018).

Marc Chagall Quotes. Artikkelit sivustolla Brainy Quote. https://www.brainyquote.com/quotes/marc_chagall_120127 (haettu 27.11.2018).

Metsäkato. Artikkelit WWF:n sivustolla 24.4.2017. <https://wwf.fi/uhat/metsakato/> (haettu 7.9.2018).
Miettunen, Jouni. Puut ovat tuottajia. Artikkelit peda.net -sivustolla. https://peda.net/p/Joukamie/Biologia_maantieto_5_6/metsat/puut_tuottajia (haettu 18.10.2018).

Onko kanto taidetta? Artikkelit Ateneumin sivustolla. <https://ateneum.fi/nayttelyt/onko-kanto-taidetta/> (haettu 1.11.2018).

Saikkonen, Lea. Isänmaallinen kansallismaisema. Artikkelit sivustolla Ympäristökasvatus kuvataiteessa. http://www10.edu.fi/kuvataide/esteettinen_luonnon_tarkastelutapa/isanmaallinen_kansallismaisema/ (haettu 5.11.2018).

Salminen, Esa 2017. Sudet elävöittivät Yellowstonen. Maailman Kuvalehti 27.3.2017. <https://www.maailman-kuvalehti.fi/2017/2/lyhyet/sudet-elavoittivat-yellowstonen> (haettu 26.10.2018).

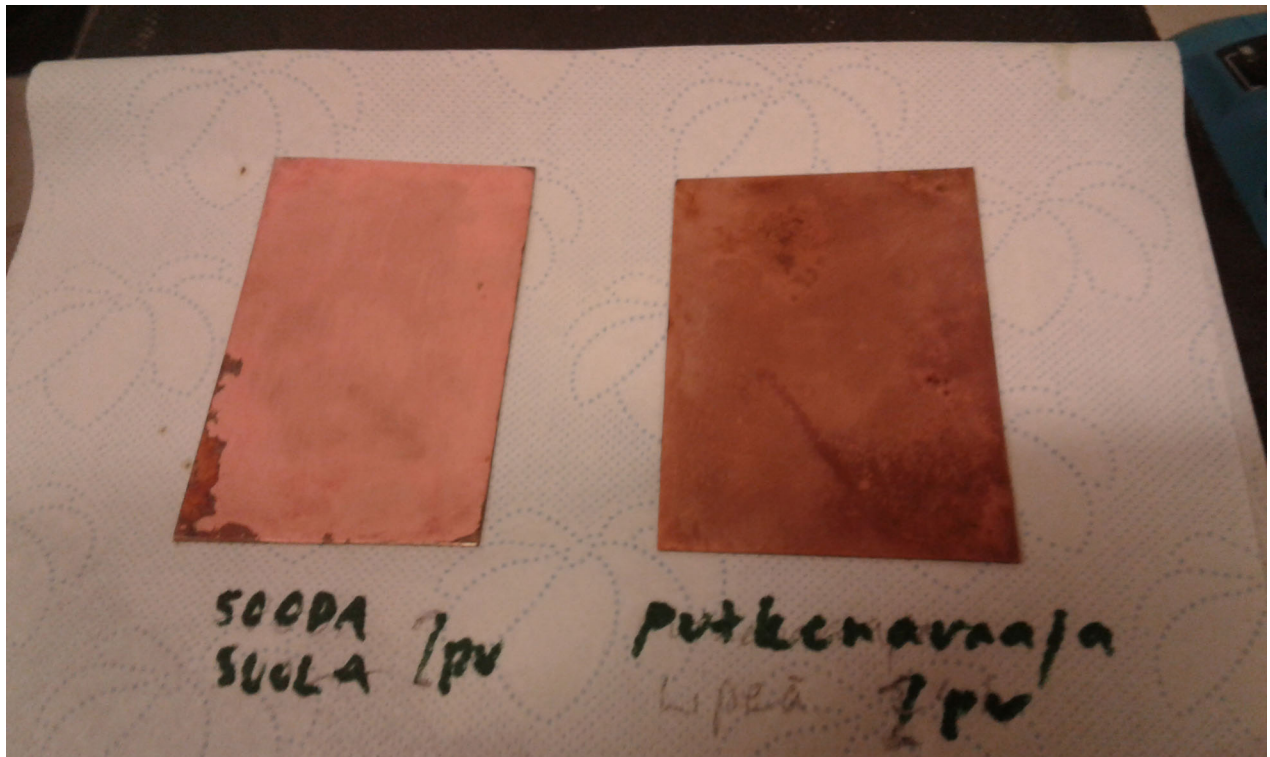
Sattuma. Artikkelit sivustolla [Suomisanakirja.fi](https://www.suomisanakirja.fi). <https://www.suomisanakirja.fi/sattuma> (haettu 29.10.2018)
Suomen ilmastopolitiikka kriisissä. Artikkelit BIOS-sivustolla 5.9.2018. <http://bios.fi/suomen-ilmastopolitiikka-kriisissa/> (haettu 20.10.2018).

Tikkala, Hannu 2016. Kasvit kuuntelevat ympäristöänsä ja välittävät viestejä kaltaistensa kanssa. Yle Uutiset 30.9.2016. <https://yle.fi/uutiset/3-9201661> (haettu 12.9.2018).

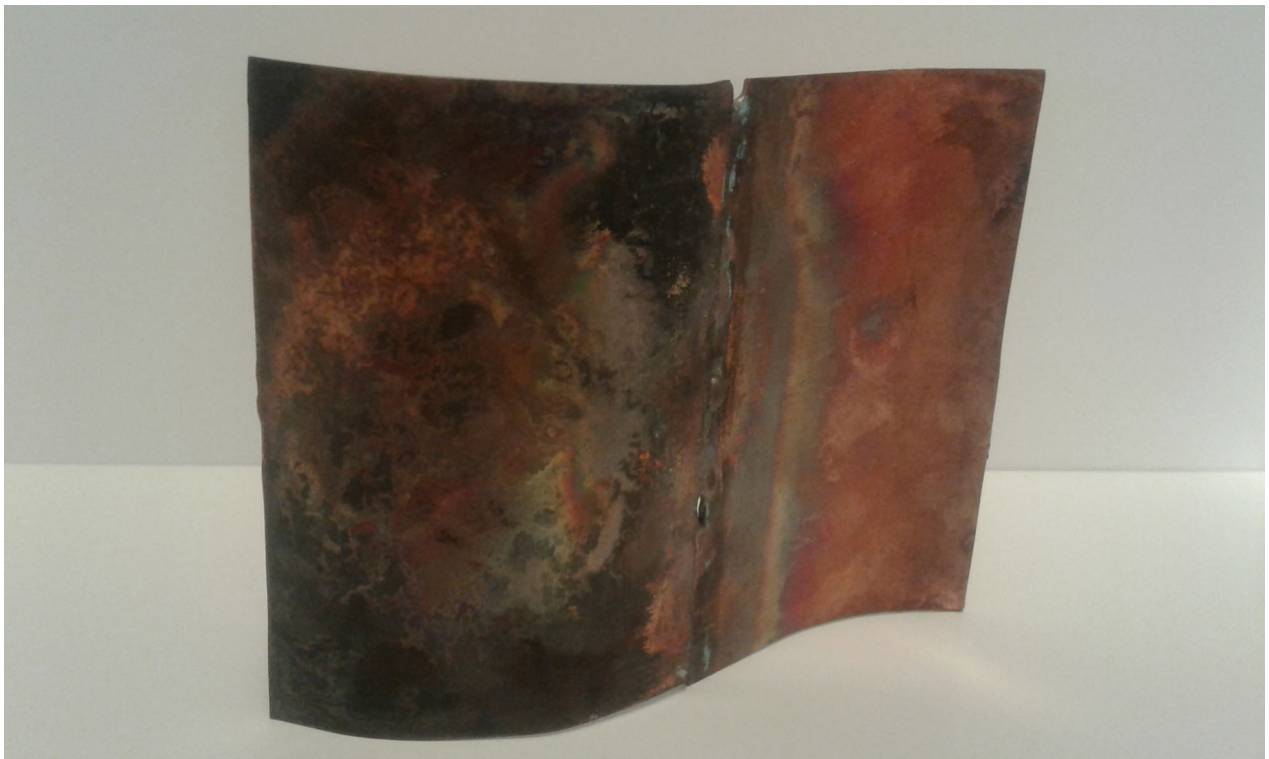
Wikipedia, Vapaa tietosanakirja. <https://fi.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Etusivu> (haettu 27.11.2018)

Ziemann, Marcus 2018. Analyysi: Suomessa kaikki metsäpalot sammutetaan, mutta niin ei tarvitsisi tehdä. Yle Uutiset 2.8.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-10335207> (haettu 7.9.2018).

Työvaiheet & teoksen kuvallinen dokumentaatio

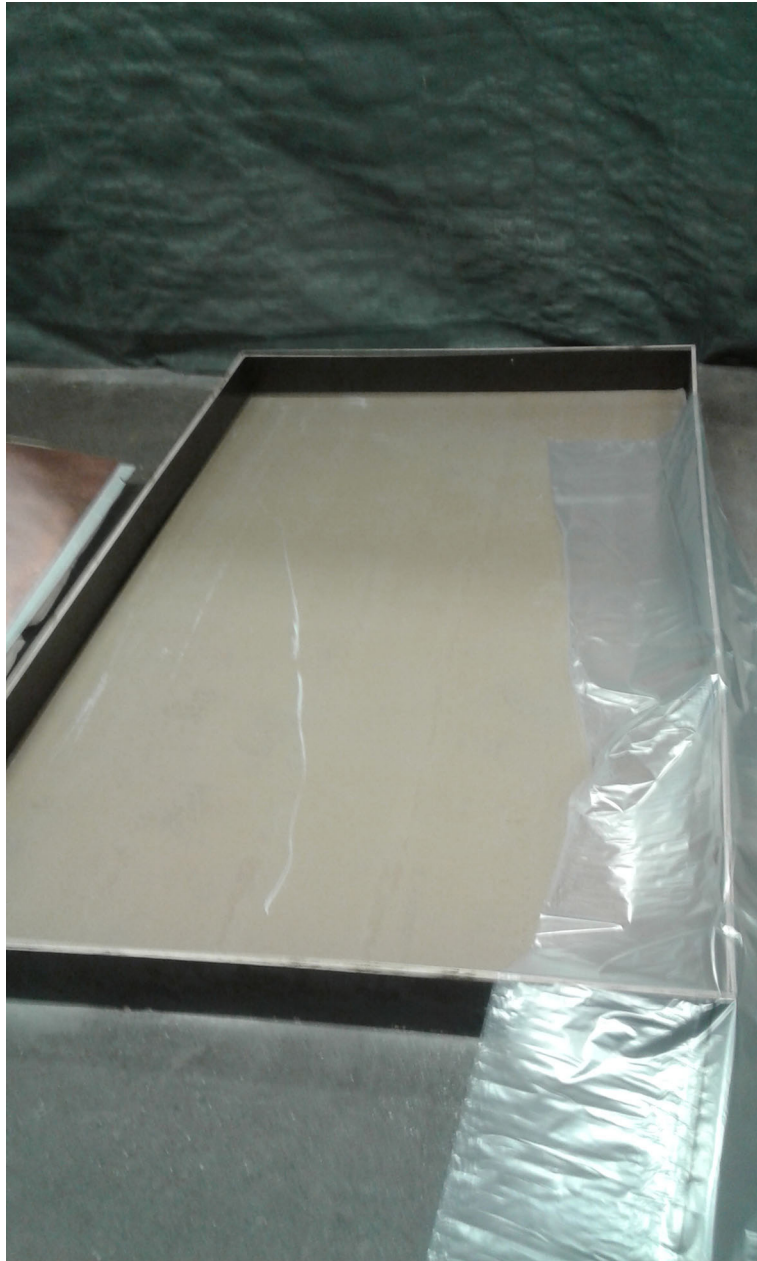
Patinointikoe kuparilevyllä soodalla ja suolalla sekä toiselle levyllä putkenavaajalla. Kuva : Jaakko Lahti

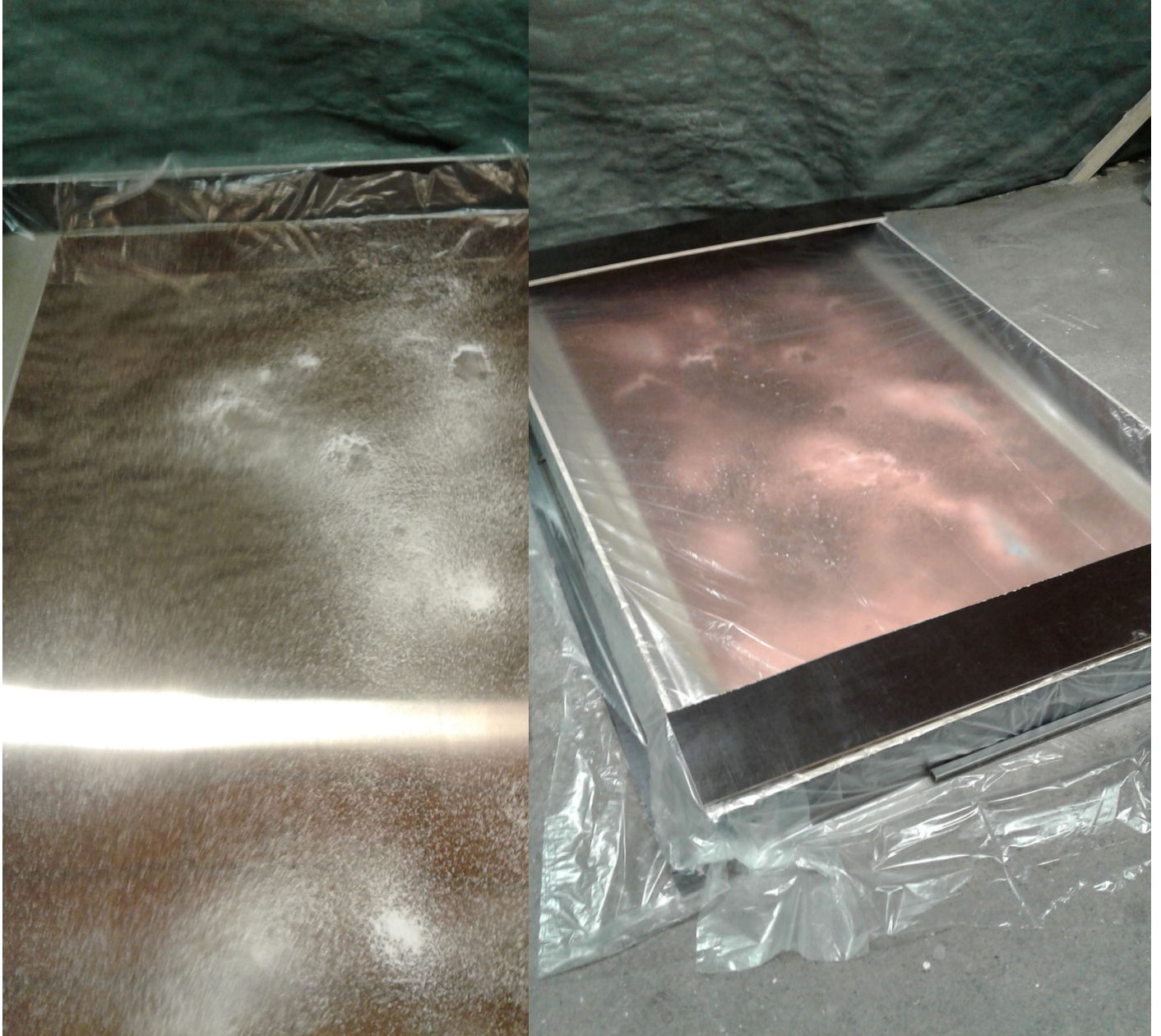
Kaksi kuparilevyä hitsattuna yhteen. Kuva : Jaakko Lahti

Kuparilevyn mallausta teräsputkikehikkoon. Kuva : Jaakko Lahti

Puulaatikko patinointia varten. Kuva : Jaakko Lahti

Kuparilevy patinoitumassa. Kuva : Jaakko Lahti

Putkenavaaja syövyttää mustia jälkiä kuparilevyyn. Kuva : Jaakko Lahti

Jäkälää puun pinnassa. Koetin kuparilevyissä jäljitellä puiden pintarakennetta ja kuvat toimivat vertailukohtana. Kuva : Jaakko Lahti

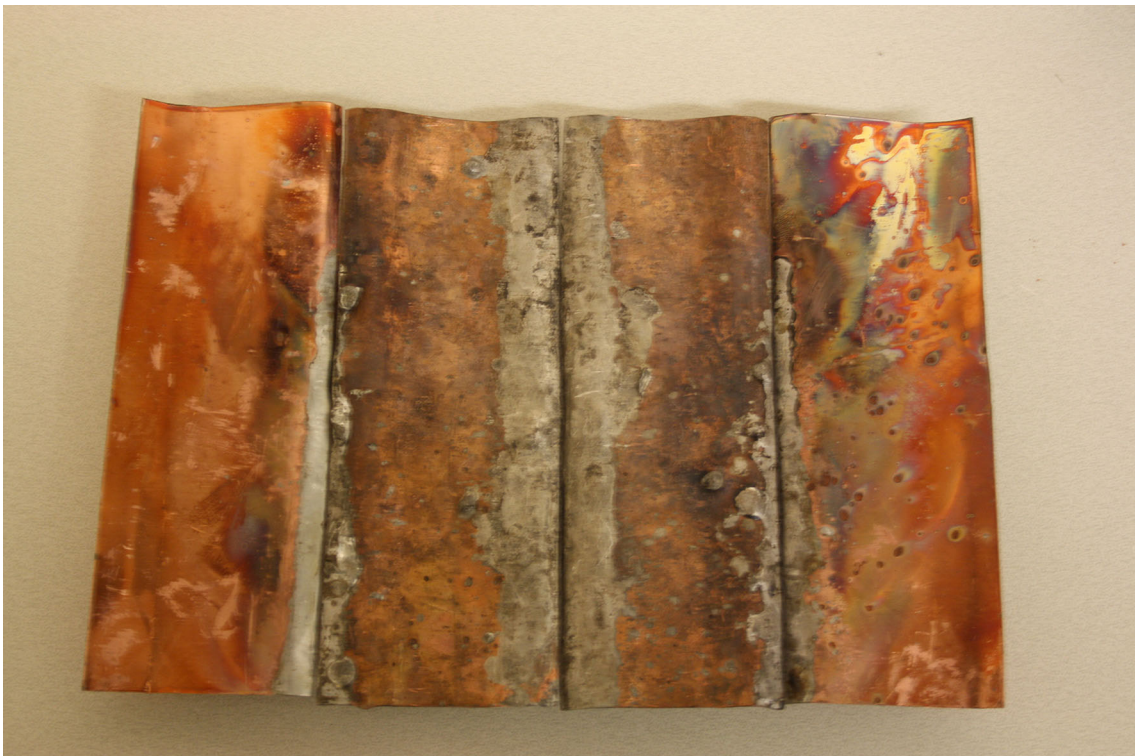
Teräsputkesta tehtyjen kehikkojen työstöä. Kuva : Jaakko Lahti

Kiinnitin puun runkoon myös paloja puiden kuorista. Oikealla olevassa kuvassa kipsimuotin tekovaihe. Käytin muottia keraamisen kappaleen tekoon. Kuva : Jaakko lahti

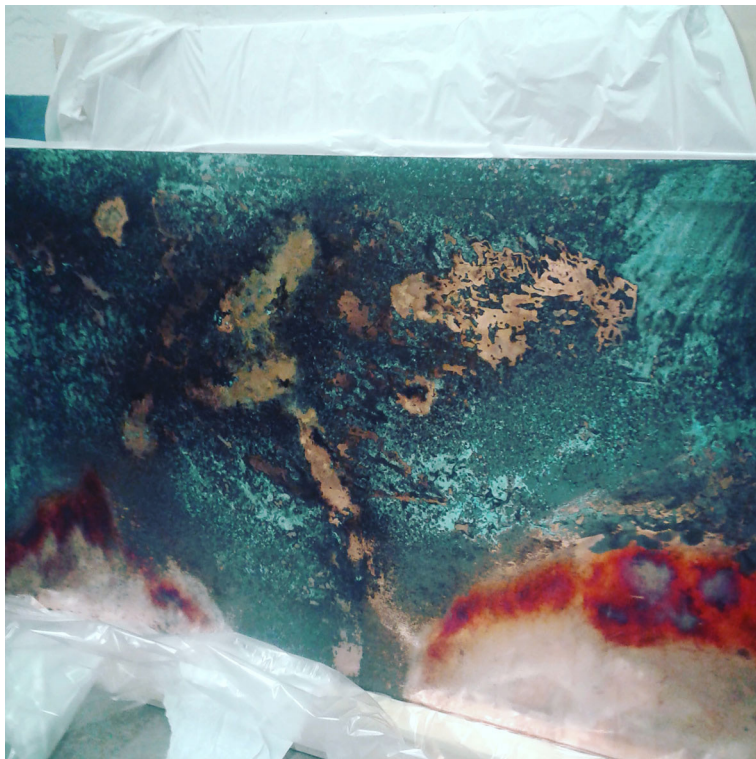
Polttimella kuumennettu kuparilevyn pala. Kuparilevyn päälle sulanutta tinaa. Kuva : Jaakko Lahti

Ensimmäinen luonnos teoksesta. Kuparipalat kiinnitetty tinaamalla yhteen. Kuva : Jaakko Lahti

Teräsputkesta tehdyt rakenteet valmiina. Kuva : Jaakko Lahti

Patinoitu kuparilevy. Kuva : Jaakko Lahti

Keraaminen kappale ensimmäisen ja toisen polttokerran jälkeen. Kuva : Jaakko Lahti

Kuvan Kevät 2018

Kuka peittää haavan lehdet (2018). Kuva : Jaakko Lahti

Kuka peittää haavan lehdet (2018). Kuva : Jaakko Lahti

Kuka peittää haavan lehdet (2018). Kuva : Jaakko Lahti

Kuka peittää haavan lehdet (2018). Kuva : Jaakko Lahti

Kuka peittää haavan lehdet (2018). Kuva : Jaakko Lahti

